

СТУДІЇ

Іван ГОВЕРА

митрофорний протоієрей,
доктор богослов'я, член НТШ

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО

Феномен митрополита Андрея Шептицького є знаковим не лише для розуміння історії Греко-Католицької Церкви (далі – ГКЦ), а й для усвідомлення культурного, соціального та політичного життя українців у першій половині ХХ століття. Його постать уособлювала поєднання глибокої духовності, інтелектуальної культури та громадянської відповідальності. Митрополит Андрей відіграв ключову роль у формуванні модерної української нації, зокрема в Галичині, яка перебувала в орбіті впливу Австро-Угорщини, а згодом – Польщі, а також нацистської та радянської окупацій.

А. Шептицький народився 29 липня 1865 р. в селі Прилбичі поблизу Яворова, на Львівщині, у шляхетській родині графів Шептицьких. Його світське ім'я – Роман-Марія Олександр Шептицький. Родина мала глибоке патріотичне коріння і належала до польськомовної шляхти, хоча зберігала симпатії до української культури та східного християнства. Визначальною була позиція його матері – Софії з Фредрів, яка підтримувала сина у його виборі духовного шляху саме в лоні східної традиції.

Освіту Роман Шептицький здобув у Кракові, Вроцлаві та Відні, де студіював право та філософію. Вже в молоді роки він виявив інтерес до богослов'я, історії Церкви та патристики. У 1888 р. вступив до монастиря студитів у Добромилі, прийнявши чернече ім'я Андрей.

1899 р. Папа Лев XIII призначив А. Шептицького єпископом Станиславівським. 1900 р. він став митрополитом Галицьким, архієпископом Львівським і єпископом Кам'янецьким – предстоятелем ГКЦ. Це призначення стало важливим кроком у відновленні авторитету Церкви та її активної участі в суспільному житті.

У перші роки митрополичого служіння А. Шептицький приділяв значну увагу реформуванню чернечого життя, розвитку богословської освіти, підтримці українського шкільництва та преси. Він заснував Український національний музей у Львові (1905 р.), фінансував бурси, бібліотеки, семінарії. А. Шептицький також активно підтримував розвиток східного чернецтва: відновив монаше життя студитів, підтримував василіан.

Митрополит Андрей виступав як культурний просвітник і духовний модернізатор. Він не лише проповідував християнську етику, а й намагався прищепити українцям цінності відповідального громадянства, соціальної

справедливості та освітнього поступу. Під його опікою діяли численні українські школи, учительські семінарії, друкарні.

А. Шептицький був переконаним прихильником ідеї соборності та єдності християн. Він докладав зусиль для зближення з православ'ям, підтримував діалог з російською православною церквою та греко-католиками східної діаспори. Водночас митрополит був послідовним у захисті східного обряду й церковної автономії.

У 1914 р. А. Шептицького заарештували й депортували до росії, де він провів майже два роки в засланні. Це стало випробуванням для всієї Церкви, але також свідченням його непохитності як духовного авторитета.

Після Першої світової війни та розпаду Австро-Угорщини, Галичина опинилася в складі Другої Речі Посполитої. ГКЦ зазнавала утисків, а українське населення – політичної й культурної дискримінації. Митрополит А. Шептицький у цих умовах зберігав тверду позицію морального й духовного опору, намагався примирити українське суспільство з Церквою як основою ідентичності й сили.

Значною мірою завдяки зусиллям А. Шептицького у 1928 р. засновано Богословську академію у Львові. Митрополит виявляв турботу про інтелектуальне формування духовенства, про соціальні ініціативи (зокрема «Каритативні акції»), а також про підтримку українських кооперативів.

У роки Другої світової війни митрополит А. Шептицький продовжував свою місію як духовний лідер у складних умовах нацистської окупації. Його пастирські листи («Не убий», 1942 р.) засуджували насильство, в тому числі Голокост. Відомі факти про переховування ним євреїв у митрополичих палатах – зокрема братів Ісаака та Мойсея Левів, які згодом стали рабинами.

Митрополит намагався зберегти духовну структуру ГКЦ у надзвичайно складних обставинах – зокрема після заборони Церкви більшовицькою владою в 1939 р. та повторного вторгнення Червоної армії в 1944 р. Помер митрополит Андрей 1 листопада 1944 р. у Львові, не доживши до відкритої ліквідації ГКЦ сталінським режимом.

Життєвий шлях митрополита А. Шептицького є свідченням глибокої духовної цілеспрямованості, інтелектуального лідерства та моральної незламності. Його спадщина, як церковного провідника, просвітителя й гуманіста, має вагоме значення не лише для історії християнства, але й для національної пам'яті. Сьогодні постать А. Шептицького переосмислюється в контексті міжконфесійного діалогу, релігійної свободи й європейських цінностей, які він передбачливо обстоював у складну добу ХХ ст.

Список використаних джерел

1. Владика Галицький. *Український тиждень*. 19 квітня 2011.

2. Войналович В. Шептицький Андрей / Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011. С. 783.
3. Ленчик В. Шептицький Андрей (хресні імена Роман, Олександр, Марія) / Енциклопедія українознавства: Словникова частина: [в 11 т.] / Наукове товариство імені Шевченка; гол. ред. проф., д-р Володимир Кубійович. Париж-Нью-Йорк: Молоде життя, 1955–1995. Т. 10. С. 3841–3844.
4. Маринович М. Митрополит Андрей Шептицький і принцип «позитивної суми». Львів: Видавництво Старого Лева, 2019. 248 с.
5. Редліх Ш. Невизнаний Шептицький. *Тиждень.и*. 13 квітня 2012.
6. Хом'як О., Гайова О. Андрей Шептицький піввіку оберігав Церкву та її вірян. *Високий Замок*. 30 січня – 1 лютого 2015.
7. Басараб В. І. Державотворча концепція та національно-патріотичні ідеї митрополита Андрея Шептицького: дисертація ... канд. іст. наук: 07.00.01. Ужгород: ДВНЗ «Ужгород. нац. ун-т», 2019. 337 с.
8. Українська Греко-Католицька церква: минуле і сучасне: монографія / Вегеш М., Концур-Карабінович Н., Марчук В., Палінчак М., Голонич Я. Fairmont, WV, USA, 2020. 380 с.
9. Ленчик В. Визначні постаті Української Церкви: Митрополит Андрей Шептицький і Патріярх Йосиф Сліпий. Львів: Свічадо, 2001. 608 с.

Віталій КОЗАК

доктор східноцерковних наук, синкел,

Управління Тернопільсько-Зборівської архієпархії УГКЦ

МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ

І ТЕРНОПІЛЬСЬКА ПАРАФІЯ

Час перебування митрополита Андрея Шептицького на Львівському митрополичому престолі збігається з періодом управління Тернопільською парафією о. Володимиром Громницьким. Це найвідоміший тернопільський парох, якого часто порівнюють із митрополитом. Така аналогія виникає як через тривалий час його служіння на чолі Тернопільської парафії (48 років), так і завдяки винятковій активності пароха, який залишив яскравий слід у різних сферах міського життя.

У період управління о. В. Громницького парафія значно розвинула свою структуру, що зумовлювалося зростанням чисельності мешканців Тернополя. У цей час вона була однією з найбільших парафій Львівської архієпархії. У місті діяло 8–9 священників. Парох мав 2–3 постійних сотрудників. Окрім того, працювали ще 4–5 священників-катехитів, які викладали релігію в школах. Їхнє забезпечення не залежало від парафії, оскільки вони були державними